

1. Baskın Oran kimdir? Bize kendinizi tanıtır mısınız?

1945 İzmir doğumlu. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden (Mülkiye) 68 mezunu. Asistanlığı sırasında 12 Mart döneminde bir kere, 12 Eylül döneminde üç kere memuriyetten atıldı, toplam 8,5 yıl kadar Fakülte'den uzak kalarak her seferinde Danıştay kararıyla döndü. 97'de Uluslararası İlişkiler profesörü oldu. Milliyetçilik, azınlıklar, Türk dış politikası üzerine çalışıyor ve haftalık *Agos* ile günlük *Birgün* gazetelerinde köşe yazıyor. Yetmiş kadar bilimsel makalesi ve şu kitapları yayımlandı:

- Az gelişmiş Ülke Milliyetçiliği, Kara Afrika Modeli
- Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu
- Atatürk Milliyetçiliği, resmî ideoloji dışı bir inceleme
- Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları (2 cilt)
- Nerde O Eski Mapushaneler
- Devlet Devlete Karşı
- Kalkık Horoz, Çekiç Güç ve Kürt Devleti
- Yunanistan'ın Lozan İhlalleri
- Küreselleşme ve Azınlıklar
- Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından bugüne olgular-belgeler-yorumlar (ed., 2 cilt)
- Dalavera Memet'in Bodrum Tarihi (Feyhan Görgün'le birlikte)
- Enişte Gözüyle Bodrum
- Türkiye'de Azınlıklar, Kavramlar – Teori – Lozan – İç Mevzuat – İctihat – Uygulama
- “M.K.” Adlı Çocuğun Tehcir Anıları

2. 1923 Lozan Antlaşması ve onun “Azınlıkların Himayesi” ile ilgili bölümü Türkiye’de Müslüman olmayan azınlıklar ve Yunanistan’da Müslüman azınlık konusunda ilk temel metin olarak kabul edilebilir. Ancak her iki ülkede de Lozan’ı azınlık tanımı ve azınlık hakları konusunda kısıtlayıcı olarak yorumlama eğilimi var. Ayrıca 1923’ten bu yana yeni gelişmeler ve azınlık haklarını tamamlayıcı ve genişletici yeni metinler, uluslararası bildirge ve sözleşmeler, “Lozan’da öngörülüyor gerekçesiyle” hayata geçirilemiyor. Bu gerilemeyi veya statik hali yaratan etkenler nelerdir?

Her iki devletin de paranoyası. Ama, biri AB üyesi diğeri AB üye adayı olan bu iki ülkenin bu devirde bu tutumu daha fazla devam ettirmeleri mümkün değil. Zaman geçtikçe, daha fazla aleyhlerine dönecek. Onun için, zararın neresinden dönerlerse kârdır. Üstelik, bir ülkede toplumsal barış başka türlü kurulmaz.

3. Bu çerçevede, Batı Trakya Azınlığının etnik tanımıyla “Türk” olarak (kollektif tanım ve hak) adlandırılmasına müsaade edilmeyişi bir yana, Batı Trakya’da adında Türk sıfatı bulunan derneklerin bile (kişisel tanım ve hak) kurulamayışını nasıl yorumluyorsunuz? Hele 60-70 yıldır çalışmakta olan Türk derneklerinin kapatılışını?

“Türk” iki biçimde anlaşılabilir ve anlaşılıyor: a) Bir soyun adı; b) Bir vatandaşlığın adı (Türkiyeli). Yunanistan, sanki ikincisi geçerliymiş gibi davranıyor; fevkalade mantıksız. B.Trakyalılar Yunanistan vatandaşıdır; bunun tartışılması mümkün mü? Bu durumda tek alternatif, bu terimi birincisi gibi anlamaktır: Türk soyundan olan.

Burada eğer “B.Trakya azınlığı her ne kadar çoğunlukla Türk soyundan geliyorsa da, üç farklı soydandır” deniyorsa, ki Yunanistan bunu diyor, o zaman şunu bilmek lazım: Gümölcine konuşmamda da çok açık biçimde belirttim ki, objektif kimlik (insanın anasının karnından çıkarken getirdiği kimlik) hiç önemli değildir. Tek önemli olan, aklı başına geldikten sonra “ben şuyum” diyerek belirttiği kimliktir. Yani, sübjektif kimliktir. B.Trakya azınlığı da bir bütün olarak kendini “Türk” saymaktadır, bu onun sübjektif kimliğidir, ve iş burada biter.

Hemen yukarıda söylediğim gibi, Yunanistan'ın (her zaman paralel olarak, Türkiye'nin) bu tutumda ısrar etmesi çok aleyhine olacaktır. Bu meselenin AIHM'den dönmesi normal olarak kaçınılmazdır. B.Trakya azınlığı için üst kimlik “Yunanistanlı”, alt kimlik de “Türk”tür.

Üstelik, B.Trakya azınlığı hiçbir zaman devletine sadakatsizlik etmedi.

4. Son olarak 1927 yılından beri faaliyette bulunan İskeçe Türk Birliği'nin 2005 yılında Yunan Yargıtay kararıyla kesin olarak kapatılışından sonra sizce AİHM'e gidilmeli midir? Oradan çıkacak karar konusunda bir tahmin yürütebilir misiniz?

Yukarıda bunun cevabını zaten verdim.

5. Türkiye'de "Rum" sıfatıyla öne çıkarılan, "Yunan soyundan gelen" anlamında etnik köken midir, yoksa dinî öge midir? Yanılmıyorsak, "Türkiye'de Rum azınlık tarafından adında Yunan sıfatı bulunan dernek kurulamaz, çünkü Yunan Türkçede Yunanistanlı demektir" diye bir demeciniz var. Peki, "Hellen" sıfatlı dernek kurulabilir mi?

Romios veya Romioi'den gelen "Rum" terimi, Doğu Romalı demektir. Bizans kökenini anlatır. Zaten, İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı sultanları kendilerini Doğu Roma'nın varisi saydıkları için "Sultan-ı İklim-i Rum" unvanını almışlardır.

Burada Rum terimi hem soysal bir kökeni (buna isterseniz Helen diyebilirsiniz; Yunanlı'dan daha bilimseldir çünkü "Yunanlı" deyince hemen 1821'den sonra kurulan Yunanistan akla gelmektedir, oysa Rumların kökeni 1821'den çok gerilere gider) hem de dinsel anlamı (R.Ortodoks) ifade eder. Zaten, Balkanlarda soy ile din ayrılmaz bir bütündür ve Türklük ile Müslümanlık da böyledir (Fransızca: "*Se faire Turc*" yani Türklüğe geçmek= Müslüman olmak). Zaten, Sırp/Bosnaklar bunlar Türktür diye kestiler; Kosova'nın intikamını almak için.

Türkiye'de Yunan sıfatıyla dernek kurulamaz, kurulamaması da lazımdır, çünkü o zaman Yunan vatandaşı akla gelir. Yani, Yunan terimi, Türk teriminin aksine, Türkçe'de iki ayrı anlam ifade etmez.

Ama, bence Helen sıfatlı dernek kurulabilir. Yalnız, burada ciddi bir sorun çıkar: Yukarıda da ifade ettim, Rumluk ile Ortodoksluk ayrılmaz. Helen dediğiniz zaman ise, Ortodoksluktan önce de Helenler var, yani eski Yunanlılar dediğimiz paganlar, ve bu Helenler bütün dünyada bugünkü Yunanlılardan daha çok tanınır. Helen deyince, akla Eski Yunanlılar gelir.

Onun için, Rum'a Rum demek ve Helen dememek daha doğrudur. Ama, Rum nedir diyorsanız, Helen kökenli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır diye tanımlayabilirsiniz; hiçbir sakınca görmem. Kimse de görmesin.

6. Lozan'ın 45. maddesi, Türkiye ile Yunanistan arasında azınlıkların himayesinde karşılıklı bir bağlanma ötesinde hukuken olumsuz mütekabiliyet-misilleme yetkisi kullanma hakkını da doğuruyor mu? Bugüne dek iki tarafta da süregelmekte olan olumsuz mütekabiliyet uygulamalarını nasıl yorumluyorsunuz?

Katiyen doğurmaz. Zaten, 1969 Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesinin 60/5 maddesi, insan hakları alanında mütekabiliyeti (daha doğrusu, bu mütekabiliyet falan değil düpedüz "mukabele bilmisil"dir) kesinlikle yasaklar.

Bunun yorumlanacak tarafı falan yok. Tek kelimeyle rezalet'tir. Karşılıklı kepezeldir. Yapanı aşağılar. Bir devlet eğer soydaşını korumak için kendi vatandaşına eziyet ediyorsa, ki mütekabiliyet dediğiniz anda durum bundan başka bir şey değildir, kendini inkar ediyor demektir. Bu bataklıktan çıkamaz.

7. Yunanistan'da Türk Azınlığı ile ilgili mevzuatta hâlâ "mütekabiliyet esas alınır" gibi hükümler var. Bunun bir örneği de dinî karakterli vakıflara konulan gelir vergisi. Kilise vakıflarında vergi yokken, bizdeki Müslüman vakıflarında var. Bu gibi olumsuz ayrımlara Lozan hukukî bir dayanak oluşturabilir mi?

Yunanistan'daki bu durum, bir kere, Yunanistan Anayasasının eşitlikle ilgili maddesi hangisiyse, ona aykırıdır. Diğer yandan, Yunanistan'da anayasa mahkemesi olmadığı için ona gidip durumu ortaya koymak mümkün değildir ama, bu eşitsizlik durumu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) eşitlikle ilgili maddelerine, örneğin 14. maddesine aykırıdır. Eğer Yunanistan'daki mevzuat bu konuda

AİHM'ye yani Strasbourg'a başvurmaya izin veriyorsa, başvurulmalıdır. Bunu, azınlığın hukukçuları bilecek.

Lozan, mütekabiliyetin böyle olumsuz düşünülmesine asla dayanak oluşturamaz. 1969 Sözleşmesinden yukarıda bahsettim.

8. Rum Azınlığının vakıf sorunları hakkında bilginiz var mı? Varsa, bunları bize özetler misiniz?

Tabii ki var. Ben sadece B.Trakya çalışmam; azınlıklar çalışırım. Zaten, sadece B.Trakya azınlığının sorunlarını incelesem, azınlıklar konusunu öğrenemem ve ayrıca objektif olamam.

Türkiye'deki gayrimüslim (yani, bu arada, Rum) vakıflarının başındaki bela, "1936 Beyannamesi" denilen olaydır. Fakat bundan bahsetmek çok uzun sürer. Merak eden, benim 2004 sonunda çıkan "Türkiye'de Azınlıklar" kitabıma bakabilir (İstanbul, İletişim Yayınları).

Şu anda, Türkiye'de bu sorun nihayet düzelme yolunda. Bir kere, devletin bu vakıf mallarına kanunsuz ve hukuksuz olarak el koyması AB Uyum Yasalarıyla durduruldu. İkincisi, devletin elinde bulunan elkonmuş malların geri verilmesi kabul edildi ve bunun yasası çok yakında çıkacak. Tek sorun, elkonmuş mallar üçüncü kişilerin eline geçmişse ne olacak, orada. Bu konuda da devletin mutlaka tazminat vermesi lazım. Türkiye bundan kaçınmaz. Kaçındığı sürece kendi durumunu zorlaştırmış olur.

Aslında, Türkiye ile Yunanistan birbirini mükemmelen anlayacak iki ülke. Ne dediğim umarım yeterince açıktır.

9. Atina, Rum Azınlığının sorunlarını Brüksel'e taşıyor. Ankara Türk Azınlığının sorunlarını taşıyor veya taşıyamıyor. Neden?

Ben, bu "Rumlarınkini Atina taşıyor" veya "Türklerinkini Ankara taşıyor" yaklaşımına uzağım. Rum azınlığinkini Rumlar taşır, Türk azınlığinkini Türkler taşır. Her iki taraf da, komşu ülkenin başkentine bakmayı bırakmalıdır. Artık zaman, Strasbourg ve Bruxelles'e bakma zamanıdır.

Azınlıklar bunu yaparlarsa, hem garantili iş yapmış olurlar (Lozan'ın garantisi de garantörü de yoktur çünkü. Lozan'ın garantörü Milletler Cemiyeti idi, o da artık nâmevcut), hem de kendi devletleri tarafından Beşinci Kol olarak algılanmaları durumunu ortadan kaldırır.

10. 25 yıldır AB üyesi bir ülkenin yurttaşı olan Türk Azınlığı, Avrupa forumlarının hiçbirinde temsil edilmiyor. Bu hal, yalnızca bizim beceriksizliğimizden kaynaklanmıyor, özellikle Ankara'nın tavrını yansıtıyor. Azınlık üzerindeki denetimin kaçırılacağı gibi bir korku var sanki. Türkiye'nin azınlık politikasını belirleyen odaklar hangileridir?

Avrupa forumlarından kasıt eğer resmî kurumlarsa, bunun Ankara'yla bir ilişkisi yok. Diğer kurumlar (sivil toplum örgütleri, vs.) ise, benim bildiğim kadarıyla azınlık mensupları bunlara gittikçe artan biçimde katılıyorlar.

Ankara'nın böyle bir politikası olduğunu sanmıyorum. Olsaydı bile azınlık bunu niye dinlesin? Sadece, bu forumlar için iyi dil bilen ve iyi hukuk bilenler gerek; yoksa lehte olacağına aleyhte olur.

11. Yazgılarının aynı olmasına rağmen bugüne dek yolları karşılaşmamış iki azınlığın, Türk ve Rum azınlıklarının, AB ile biçimlenen yeni ortamda şimdiden sonra aralarında dayanışmayı başlatma, ortaklaşa hareket etme ve sorunlarına ortaklaşa çözüm arama olanakları mevcut mudur?

Eğer akılları varsa, evet. Biri baskı görürken öbürünün hoş tutulması tek kelimeyle imkansızdır. Her iki azınlık da, diğerinin durumunun iyi olması için dua etmelidir ki, kendi durumu iyi olsun. Bu açıdan, derhal, aralarında çok sıkı kurumsal ve sürekli bağlar kurmalıdırlar. Bugün kadar kurmamış olmaları aklın alacağı şey değil zaten.

12. Őu sizin ‘‘Azınlık Raporu’’nun bir benzerine Yunanistan’da biz de korkunç ihtiyaç duyuyoruz. Böyle bir rapora burada da aynısı tepkilerin geleceğinden hiç kuşkumuz yok. Siz, sizin raporunuza karşı gösterilen tepkileri nasıl yorumluyorsunuz?

Normaldir. Zemin, ayaklarının altından kaydı. Ama, korkunun ecele faydası yoktur. Onlar dn muhafaza etmeye çalışıyorlar, biz bugünü ve yarını yazdık.

Otursun, Yunanistanlılar da yazsın. lkelerine büyük hizmet etmiş olurlar. Bu iř başlıyor zaten. Gmlcine toplantısı bunun canlı delilidir.